

забезпечення свободи громадян України всіх національностей та збереження і розвиток культурної, релігійної, мовної, національної самобутності.

Список використаної літератури:

1. Гегель Г.В. Ф. Наука логики. – М., 1995. – С. 349.
2. Capotorti, F. Study on the rights of persons belonging to ethnic, religious and linguistic minorities. – New York, 1979, p. 452.
3. Євтух В. Б. Етнічна меншина: поняття, ознаки, функції / В. Євтух // Філософська і соціологічна думка. – 1994. – № 1–2. – С. 252.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043
5. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин. Прийнято 18 грудня 1992 року Генеральною Асамблеєю ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318#Text
6. Конституція України. Прийнята 28 червня 1996 року Верховною Радою України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
7. Вітман К. М. Етнонаціональна політика постсоціалістичних країн: моделі, особливості, проблеми : монографія. – К. : Логос, 2007. – С. 336.
8. Петков В. П., Петков С. В. Питання наукової розробки проблеми правового статусу національних меншин в Україні // Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України. – 1998. – № 2. – С. 44–56.

Ключові слова: Національні меншини, захист прав національних меншин, міжнародно-правові документи, забезпечення прав.

Ключевые слова: Национальные меньшинства, защита прав национальных меньшинств, международно-правовые документы, обеспечения прав.

Key words: National minorities, protection of the rights of national minorities, international legal documents, ensuring rights.

СЕМЕНОВА АЛЬБИНА ПАВЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

ІНСТИТУТ АЛІМЕНТНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ТА СЬОГОДЕННЯ

Створення дієвого механізму реалізації права на отримання аліментів було та залишається актуальним питанням для законодавців. 28 серпня 2018 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне

утримання». Даний нормативний акт вніс суттєві зміни до чинних законів в частині врегулювання питання стягнення аліментів, посилення відповідальності за несплату аліментів та встановлення додаткових гарантій для отримувачів аліментів [7]. Незважаючи на такі заходи, аліментні спори залишаються однією із найпоширеніших категорій справ, що розглядаються судами України, а стягнення аліментів найчастіше є предметом проваджень державних та приватних виконавців. Тому на сьогоднішній день вивчення історичного досвіду застосування відповідальності до аліментних боржників, врахування позитивного та негативного досвіду, залишається важливим напрямком дослідження науковців та практикуючих юристів з метою визначення наступного вектору розвитку українського законодавства в сфері аліментної відповідальності.

Основи кримінальної відповідальності за несплату аліментів були закладені в Кримінальному кодексі УСРР, затвердженому ВУ ЦВК УСРР 08 червня 1927 року та введеному в дію 01 липня 1927 року.

Стаття 161 Кримінального кодексу УСРР 1927 року передбачала кримінальну відповідальність за злісне ухилення від сплати присуджених судом аліментів на утримання дітей та передбачала стягнення або у вигляді позбавлення волі до шести місяців, або штрафу у розмірі 300 карбованців, або примусових робіт до 6 місяців. Частина друга цієї ж статті передбачала відповідальність за залишення батьками малолітніх дітей без усякої підтримки і спонукання до жебракування та встановлювала відповідальність у вигляді позбавлення волі до 6 місяців або штрафу 300 карбованців [1, с. 112].

Президія Найвищого суду УСРР на засіданні 13 грудня 1927 року надала роз'яснення порядку застосування статті 161 Кримінального кодексу УСРР. Зазначалося, що ця стаття має спеціальний характер та направлена на захист інтересів лише дітей, а не дорослих. Тому не можна було застосовувати за аналогією кримінальну відповідальність до дітей чи одного із подружжя за несплату аліментів [2, с. 34].

Аналіз норм Кримінального кодексу УСРР 1927 року дає підстави стверджувати, що відповідальність за несплату аліментів на утримання батьків, одного із подружжя або інших непрацездатних членів родини могла застосовуватися за статтею 160 Кодексу. Так, зазначалося, що «за неподання або за відмову подати допомогу хворому без уважливих причин з боку особи, що повинна цю допомогу подавати по закону або за спеціальними правилами» застосовувалося покарання у вигляді примусової праці або штрафу до 500 карбованців. Обтяжуючими обставинами цього діяння були небезпечні наслідки для хворого. В такому випадку санкція статті передбачала покарання у вигляді позбавлення волі або примусової праці терміном до одного року або штраф до 1000 карбованців [2, с. 111].

Подальший розвиток кримінальної відповідальності за несплату аліментів знайшов свій розвиток у Кримінальному кодексі УСРР, прийнятому 28 грудня 1960 року та введеному в дію з 01 квітня 1961 року.

Стаття 114 Кодексу встановлювала, що у випадку злісного ухилення від сплати аліментів встановлених рішенням суду або постановою народного судді на утримання дітей (аліментів), а також злісного ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні, застосовувалося покарання у вигляді позбавлення волі на строк до одного року або виправні роботи на такий же строк [3].

Окремо Кодекс передбачав кримінальну відповідальність дітей за ухилення від сплати аліментів для батьків. Так, стаття 116 Кримінального кодексу УРСР 1960 року передбачала, що злісне ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків каралося виправними роботами на строк до одного року або громадською доганою [3]. Під громадською доганою розумілося публічне висловлення судом догани через засоби масової інформації або іншим способом.

Варто зазначити, що вперше на законодавчому рівні з'являється кваліфікуюча ознака цього кримінального діяння у вигляді «злісного ухилення», яка присутня і в чинному Кримінальному кодексі України. Встановлення цієї ознаки, як однієї з обов'язкових умов притягнення до кримінальної відповідальності, призводить до покладання додаткових обов'язків доказування на обвинувача та потерпілого факту наявності у діяннях боржника саме злісного ухилення. На практиці це означає, що, якщо в процесі досудового слідства або розгляду справи в суді неможливо довести наявності в підозрюваного або обвинуваченого будь-яких доходів, такий боржник аліментів звільняється від кримінальної відповідальності за цією статтею.

Наступний етап розвитку кримінальної відповідальності за несплату аліментів пов'язаний із прийняттям 05 квітня 2001 року Кримінального кодексу України, який містить дві статті присвячені відповідальності за злісне ухилення від сплати аліментів на утримання дітей та на утримання непрацездатних батьків. Норми Кодексу передбачають більш суворе покарання за скоєння даних злочинів: від штрафу, громадський та виправних робіт до арешту та обмеження волі строком до трьох років [5].

Адміністративна відповідальність за несплату аліментів з'явилася за часів незалежної України. Правова норма, яка встановлювала відповідальність за несплату аліментів, була включена в Кодекс адміністративного судочинства України лише в 2017 році. Так, стаття 183-1 Кодексу регламентувала, що у випадку несплати аліментів, що призвело до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищував суму платежів за шість місяців, до платника аліментів могла бути застосована відповідальність у вигляді виконання суспільно корисних робіт на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин [4].

Подальший розвиток адміністративної аліментної відповідальності здійснювався шляхом внесення змін до статті 183-1 Кодексу адміністративного судочинства України. В 2018 році стаття 183-1 Кодексу була доповнена частинами другою та третьою, які посилювали адміністративну відповідальність за несплату аліментів дітям, які хворіють та

потребують медичної допомоги та за повторну несплату аліментів протягом двох місяців з дня відбуття адміністративного стягнення [4].

Революційним етапом у розвитку аліментної відповідальності в Україні стало прийняття законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів». Був впроваджений новий вид адміністративної відповідальності за несплату аліментів у вигляді суспільно корисних робіт, які полягають у виконанні правопорушником оплачуваних робіт [7]. Оплата за виконані суспільно корисні роботи одразу перераховується для погашення заборгованості за аліментами. Були розширені повноваження виконавців у провадженні за стягнення аліментів. Так, до боржника можуть встановлюватися обмеження у вигляді тимчасової заборони виїзду за кордон, керування транспортними засобами, користування зброєю та полювання [6].

Таким чином, дослідження етапів розвитку адміністративної та кримінальної відповідальності за несплату аліментів свідчить про те, що розвиток аліментних відносин ставив перед законодавцем завдання пошуку нових засобів забезпечення реалізації права на утримання. Історичний шлях генезису аліментної відповідальності показує нам, що санкції статей за несплату аліментів ставали більш жорсткішими, а види відповідальності більш різноманітними.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс УСРР в редакції 8 червня 1927 року. – Х. : Юрид. видав. Наркомюсту УСРР, 1927. 156 с.
2. Кодекс законів про родину, опіку, подружжя та про акти громадянського стану зі змінами станом на 1 жовтня 1929 р. Коментар за ред. Ю. П. Мазуренко. – Х. : Юрид. видав. Наркомюсту УСРР, 1929. – 162 с.
3. Кримінальний кодекс УСРР. Закон від 28 грудня 1960 року // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05#Text> (дата звернення 04.05.2021).
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Закон від 7 грудня 1984 року № 8073-X// База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 04.05.2021).
5. Кримінальний кодекс України. Закон від 5 квітня 2001 року № 2341-III// База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1091> (дата звернення 04.05.2021).
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» Закон від 7 грудня 2017 року № 2234-VIII // База даних

«Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2234-19#Text> (дата звернення 04.05.2021).

7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання». Закон від 3 липня 2018 року № 2475-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2475-19#n383> (дата звернення 04.05.2021).

Ключові слова: аліменти, утримання, кодекс, кримінальна відповідальність, адміністративна відповідальність.

Ключевые слова: алименты, содержание, опека, кодекс, уголовная ответственность, административная ответственность.

Key words: alimony, retention, guardianship, code, criminal liability, administrative liability.

УЖИТЧАК АНАСТАСІЯ ЮРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри історії держави і права*

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ (40–60 РР. ХХ СТ.)

Питання злочинності серед неповнолітніх та боротьби з нею в радянський період є малодослідженим. На сьогодні злочинність такої категорії суб'єктів віднесено до найбільш актуальних проблем, так як існує необхідність розробити найбільш ефективну методiku попередження та протидії злочинності серед неповнолітніх. Виділяючи злочинність неповнолітніх, у науці приділяють особливу увагу певним віковим закономірностям розвитку особистості у суспільстві, це питання широко розглядає віковою психологією, принципом якої є індивідуальний підхід до розвитку психіки особи. Соціологи та психологи виділяють різні життєві цикли, що відрізняються зміною в інтересах індивіда і його відносин з іншими людьми. Розглядаючи післявоєнну Україну можливо виділити специфічні причини зростання злочинності серед дітей. Необхідність профілактики злочинів серед неповнолітніх зумовлена тим, що актуальність цієї проблеми не перестає бути нагальною в нашому суспільстві, навіть незважаючи на позитивний показник зменшення злочинності серед заданої групи населення у сьогоденні.

Для визначення основних понять необхідно розглянути діюче законодавство. Відповідно до СК України 2012 року у ст. 6 вказано, що неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Отже, до досягнення 18 років фізична особа має правовий статус